TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. liepos 16 d.*

Byloje C-168/08

dėl *Cour de cassation* (Prancūzija) 2008 m. balandžio 16 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2008 m. balandžio 21 d., pagal EB 68 ir 234 straipsnius pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Laszlo Hadadi (Hadady)

prieš

Csilla Marta Mesko, santuokoje – Hadadi (Hadady)

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai A. Ó Caoimh (pranešėjas), J. Klučka, P. Lindh ir A. Arabadjiev,

* Proceso kalba: prancūzų.

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2009 m. vasario 5 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— L. Hadadi (Hadady), atstovaujamo advokato C. Rouvière,

— C. M. Mesko, atstovaujamos advokato A. Lyon-Caen,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues, A.-L. During ir B. Beaupère-Manokha,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller,

— Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos K. Szíjjártó ir M. Kurucz,

— Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos M. Dowgielewicz,

— Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos J. Čorba,

— Suomijos vyriausybės, atstovaujamos A. Guimaraes-Purokoski,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos V. Joris ir S. Saastamoinen,

susipažinęs su 2009 m. kovo 12 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), 3 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant bylą tarp L. Hadadi (Hadady) ir C. M. Mesco dėl Pešto teismo (Vengrija) sprendimo, kuriuo buvo nutraukta jų santuoka, pripažinimo Prancūzijos teismuose.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

Reglamentas Nr. 1347/2000

3 Remiantis 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1347/2000 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo (OL L 160, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 209) ketvirta ir dvylikta konstatuojamosiomis dalimis:

„4) Tam tikrų jurisdikciją ir vykdymą reglamentuojančių nacionalinių taisyklių skirtumai trukdo laisvam asmenų judėjimui ir tinkamam vidaus rinkos veikimui. Taip pat bylose, susijusiose su santuoka ir tėvų pareigomis, yra atitinkamas pagrindas priimti jurisdikcijos kolizinių normų suvienodinimo nuostatas siekiant supaprastinti greito ir savaiminio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūras.

<…>

12) Reglamente įtvirtinti jurisdikcijos pagrindai grindžiami taisykle, kad tarp suinteresuotos šalies ir jurisdikciją turinčios valstybės narės turi būti faktinis ryšys <…>“

4 Reglamento Nr. 1347/2000 2 straipsnis, kuriame numatytos bendros nuostatos, susijusios su teismų jurisdikcija bylose dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimo negaliojančia, buvo pakeistas Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsniu. Abiejų straipsnių formuluotės tapačios.

Reglamentas Nr. 2201/2003

5 Remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 pirma ir aštunta konstatuojamosiomis dalimis:

„1) Europos bendrija yra iškėlusi sau tikslą sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Šiuo tikslu Bendrija, be kita ko, turi patvirtinti teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose priemones, būtinas, kad vidaus rinka tinkamai veiktų.

<…>

8) Kalbant apie teismo sprendimus dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, šis reglamentas turėtų būti

taikomas tik santuokos ryšių nutraukimui ir neturėtų liesti tokių klausimų, kaip santuokos nutraukimo pagrindai, santuokos turtinės pasekmės, ar kitų papildomų priemonių.“

6 Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio 1 dalies a punktą šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia.

7 Minėto reglamento 3 straipsnio „Bendroji jurisdikcija“ 1 dalyje numatyta:

„Bylose, susijusiose su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia, jurisdikciją turi teismai, esantys toje valstybėje narėje:

a) kurios teritorijoje:

— yra sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, arba

— buvo sutuoktinių paskiausia nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu vienas iš sutuoktinių joje tebegyvena, arba

— yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, arba

— yra vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu buvo paduotas bendras pareiškimas, arba

— yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip metus iki pareiškimo padavimo, arba

— yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip šešis mėnesius iki pareiškimo padavimo ir yra atitinkamos valstybės narės pilietis arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, jeigu joje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta;

b) kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, kurioje yra abiejų sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta.“

8 To paties reglamento 6 straipsnyje „Išimtinis jurisdikcijos pobūdis pagal 3, 4 ir 5 straipsnius“ numatyta:

„Sutuoktinis:

a) kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybės narės teritorijoje arba

b) kuris yra valstybės narės pilietis arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra vienos iš pastarųjų valstybių narių teritorijoje,

gali būti paduotas į teismą kitoje valstybėje narėje tik 3, 4 ir 5 straipsniuose nustatyta tvarka.“

9 Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 16 straipsnį „Bylos iškėlimas teisme“:

„1. Byla teisme laikoma iškelta tada:

a) kai teismui pateikiamas atitinkamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas atsakovui;

arba

b) jeigu minėtas dokumentas turi būti įteiktas prieš pateikiant jį teismui, kai jį gauna už įteikimą atsakinga institucija, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų pateiktas teismui.“

10 Minėto reglamento 19 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Jeigu tarp tų pačių šalių skirtingų valstybių narių teismuose iškeliamos bylos dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, savo iniciatyva sustabdo nagrinėjimo procesą, kol nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija.

<…>

3. Jeigu nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, atsisako jurisdikcijos pirmojo teismo naudai.

Tokiu atveju šalis, kuri kreipėsi į teismą, kuriame buvo vėliau iškelta byla, gali tą ieškinį pateikti pirmajam teismui.“

11 Pagal to paties reglamento 21 straipsnio „Teismo sprendimo pripažinimas“ 1 ir 4 dalis:

„1. Valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų.

<…>

4. Jeigu teismo sprendimo pripažinimo klausimas valstybės narės teisme iškeliamas atsitiktinai, minėtas teismas gali jį išspręsti.“

12 Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnyje „Draudimas peržiūrėti kilmės valstybės narės teismo jurisdikciją“ numatyta:

„Kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija negali būti peržiūrima. Tikrinimas, ar tai atitinka viešąją tvarką, kaip nurodyta 22 straipsnio a punkte ir 23 straipsnio a punkte, negali būti taikomas jurisdikcijos taisyklėms, išdėstytoms 3–14 straipsniuose.“

13 Reglamento Nr. 2201/2003 VI skyriaus „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“ 64 straipsnio 1 ir 4 dalys suformuluotos taip:

„1. Šio reglamento nuostatos taikomos tik iškeltoms byloms, dokumentams, tinkamai parengtiems arba užregistruotiems kaip autentiški dokumentai, ir šalių susitarimams, sudarytiems po jo taikymo datos pagal 72 straipsnį.

<…>

4. Teismo sprendimai, priimti prieš šio reglamento taikymo datą, bet po Reglamento <…> Nr. 1347/2000 įsigaliojimo datos, bylose, iškeltose prieš Reglamento <…> Nr. 1347/2000 įsigaliojimo datą, pripažįstami ir vykdomi pagal šio reglamento III skyriaus nuostatas, jeigu jie susiję su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia arba tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams nagrinėjant šias santuokos bylas ir jeigu jurisdikcija buvo pagrįsta

pagal taisykles, atitinkančias arba šio reglamento II skyriuje, arba Reglamente <…> Nr. 1347/2000, arba bylos iškėlimo metu galiojusioje konvencijoje, sudarytoje tarp kilmės valstybės narės ir valstybės narės, į kurią kreipiamasi, nustatytas taisykles.“

14 Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 72 straipsnį šis reglamentas įsigalioja 2004 m. rugpjūčio 1 d., o taikomas nuo 2005 m. kovo 1 d., išskyrus 67–70 straipsnius, kurie neturi reikšmės pagrindinei bylai.

Prancūzijos teisės aktai

15 Civilinio proceso kodekso (*Code de procédure civile*) 1070 straipsnio ketvirtojoje pastraipoje numatyta:

„Teritorinė jurisdikcija nustatoma pagal gyvenamąją vietą pareiškimo pateikimo dieną arba, santuokos nutraukimo atveju, ieškinio pareiškimo dieną.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

16 1979 m. du Vengrijos piliečiai L. Hadadi ir C. M. Mesko susituokė Vengrijoje. 1980 m. jie emigravo į Prancūziją, kur, remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jie gyvena iki šiol. 1985 m. jiems buvo suteikta Prancūzijos pilietybė, todėl kiekvienas iš jų turi Vengrijos ir Prancūzijos pilietybes.

17 2002 m. vasario 23 d. L. Hadadi Pešto teisme pareiškė ieškinį dėl santuokos nutraukimo.

18 2003 m. vasario 19 d. C. M. Mesko pareiškė ieškinį dėl santuokos nutraukimo dėl sutuoktinio kaltės *Tribunal de grande instance de Meaux* (Prancūzija).

19 2004 m. gegužės 4 d., t. y. po to, kai 2004 m. gegužės 1 d. Vengrijos Respublika įstojo į Europos Sąjungą, Pešto teismo sprendimu L. Hadadi ir C. M. Mesko santuoka buvo nutraukta. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šis sprendimas tapo galutinis.

20 2005 m. lapkričio 8 d. *Tribunal de grande instance de Meaux* šeimos bylas nagrinėjančio teisėjo nutartimi C. M. Mesko šiame teisme pareikštas ieškinys dėl santuokos nutraukimo buvo pripažintas nepriimtinu.

21 2006 m. spalio 12 d., C. M. Mesko dėl šios nutarties pateikus apeliacinį skundą, Paryžiaus apeliacinis teismas (*cour d'appel de Paris*) (Prancūzija) nusprendė, kad Pešto teismo sprendimas nutraukti santuoką negali būti pripažintas Prancūzijoje. Todėl Paryžiaus apeliacinis teismas C. M. Mesko pareikštą ieškinį dėl santuokos nutraukimo pripažino priimtinu.

22 L. Hadadi dėl šio Paryžiaus apeliacinio teismo sprendimo pateikė kasacinį skundą kaltindamas šį teismą tuo, kad jis nepripažino Vengrijos teismo jurisdikcijos remdamasis tik Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punktu, susijusiu su sutuoktinių nuolatine gyvenamąja vieta, nenagrinėdamas, ar ši jurisdikcija galėjo būti grindžiama abiejų sutuoktinių turima Vengrijos pilietybe, kaip numatyta šio straipsnio 1 dalies b punkte.

23 Šiomis aplinkybėmis Kasacinis teismas (*Cour de cassation*) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar (Reglamento (EB) Nr. 2201/2003) 3 straipsnio (1 dalies b punktą) reikia aiškinti taip, kad kai sutuoktinai turi teismo, į kurį kreiptasi, valstybės ir kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietybes, pirmenybę reikia teikti teismo, į kurį kreiptasi, valstybės pilietybei?

2. Jeigu atsakymas į ankstesnį klausimą būtų neigiamas, ar šią nuostatą reikia aiškinti kaip nustatančią, jog kai abu sutuoktiniai turi tų pačių dviejų valstybių narių pilietybes, iš dviejų turimų pilietybių taikoma veiksmingiausia?

3. Jeigu į ankstesnį klausimą atsakymas būtų neigiamas, ar reikia manyti, jog ši nuostata sutuoktiniams suteikia papildomą galimybę pasirinkti, į kurį vienos iš dviejų valstybių, kurių pilietybę jie turi, teismą kreiptis?“

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

24 Ginčas pagrindinėje byloje kilo, kai 2003 m. vasario 19 d. C. M. Mesko Prancūzijoje pateikė prašymą nutraukti santuoką. Iš bylos medžiagos matyti, kad, nagrinėjant, ar šis prašymas priimtinas, 2004 m. gegužės 4 d. Pešto teismo paskelbto sprendimo nutraukti santuoką pripažinimas yra atskiras klausimas. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003

21 straipsnio 4 dalį šį klausimą gali išspręsti Prancūzijos teismai. Šiomis aplinkybėmis Kasacinis teismas pateikė klausimus dėl to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

25 Reikia pažymėti, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 72 straipsnį jis įsigaliojo 2004 m. rugpjūčio 1 d., o taikomas nuo 2005 m. kovo 1 dienos.

26 Be to, remiantis Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003, p. 33) 2 straipsniu, Reglamentas Nr. 1347/2000 Vengrijoje buvo taikomas tik nuo 2004 m. gegužės 1 dienos.

27 Darytina išvada, kad 2004 m. gegužės 4 d. Pešto teismo sprendimas nutraukti santuoką byloje, iškeltoje iki pirmiau minėtos datos, buvo priimtas Reglamentui Nr. 1347/2000 jau įsigaliojus Vengrijoje. Be to, reikia pažymėti, kad šis sprendimas buvo priimtas iki 2005 m. kovo 1 d., t. y. datos, kai Reglamentas Nr. 2201/2003 pradėtas taikyti.

28 Šiomis aplinkybėmis, kaip teigia Prancūzijos, Vokietijos, Lenkijos ir Slovakijos vyriausybės, minėto sprendimo pripažinimo klausimas turi būti nagrinėjamas taikant Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 4 dalį, nes procesas buvo pradėtas ir šis sprendimas buvo paskelbtas per šioje nuostatoje apibrėžtą laikotarpį.

29 Pagal šią nuostatą minėtą sprendimą nutraukti santuoką reikia pripažinti pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, jeigu jurisdikcija buvo pagrįsta pagal taisykles, atitinkančias arba šio reglamento II skyriuje, arba Reglamente Nr. 1347/2000, arba keliant bylą

galiojusioje konvencijoje, sudarytoje tarp kilmės valstybės narės (šiuo atveju – Vengrijos Respublikos) ir valstybės narės, į kurią kreipiamasi (šiuo atveju – Prancūzijos Respublikos), nustatytas taisykles.

30 Iš bylos medžiagos nėra aišku, kokiomis nuostatomis Pešto teismas grindė savo jurisdikciją ir kaip jos suformuluotos. Tačiau reikia laikyti, kad ši aplinkybė neturi reikšmės pagrindinėje byloje, jei pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalį Vengrijos teismai, neatsižvelgiant į faktiškai taikytas jurisdikcijos taisykles, turėjo jurisdikciją. Taigi šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar pagrindinės bylos aplinkybėmis Vengrijos teismai pagal minėtą nuostatą turėjo jurisdikciją priimti sprendimą byloje dėl L. Hadadi ir C. M. Mesko santuokos nutraukimo.

31 Galiausiai, tiesa, kad Teisingumo Teismui pateiktose rašytinėse pastabose C. M. Mesko nurodo, jog apie Pešto teisme pareikštą ieškinį dėl santuokos nutraukimo ji sužinojo tik praėjus šešiems mėnesiams po to, kai L. Hadadi pradėjo procesą. Tačiau ji neteigia, kad jis nesiėmė reikiamų priemonių, kad apie ieškinį jai būtų pranešta, ar kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 16 straipsnį turi būti laikoma, jog Vengrijos teisme tuo metu nebuvo iškelta byla. Be to, iš bylos medžiagos matyti, kad C. M. Mesko dalyvavo nagrinėjant bylą minėtame teisme. Maža to, atsakydama į per posėdį Teisingumo Teismo pateiktą klausimą, Vengrijos vyriausybė pažymėjo, jog, remiantis nacionaline teise, ieškinį pareiškus teisme šis imasi priemonių, kad apie ieškinį būtų pranešta atsakovui. Šiomis aplinkybėmis reikia daryti prielaidą, kad Pešto teisme teisėtai buvo iškelta byla minėto 16 straipsnio prasme.

Dėl pirmojo klausimo

32 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad tuo atveju, kai abu sutuoktiniai turi teismo, kuriame iškelta byla, valstybės narės ir kitos valstybės narės pilietybes, pirmenybę reikia teikti teismo, kuriame pareikštas ieškinys, valstybės narės pilietybei.

33 Pirmiausia reikia priminti, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kai taikomos pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl pripažinimo, įtvirtintos Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 4 dalyje, teismai, kuriuose iškelta byla, turi nuspręsti dėl kitos valstybės narės teismų jurisdikcijos. Tokios situacijos skiriasi nuo tų, kurioms tiesiogiai taikomos šio reglamento III skyriaus nuostatos dėl teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ir kurių atžvilgiu minėto reglamento 24 straipsnyje numatytas draudimas vykdyti kilmės teismo jurisdikcijos kontrolę.

34 Iš bylos medžiagos matyti, kad pagrindinėje byloje ginčijamame sprendime Paryžiaus apeliacinis teismas laikėsi nuomonės, jog Pešto teismo jurisdikcija tiek, kiek ji grindžiama L. Hadadi turima Vengrijos pilietybe, šio jurisdikcijos pagrindo nepripažįstant pagal Prancūzijos taisykles dėl tarptautinės jurisdikcijos, „faktiškai yra labai abejotina“, o sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos, esančios Prancūzijoje, teismas turi palyginti „ypač aiškią“ jurisdikciją.

35 Europos Bendrijų Komisijos manymu, pirmasis prejudicinis klausimas yra pateiktas todėl, kad, esant Prancūzijos ir kitos valstybės pilietybių kolizijai, bylą nagrinėjantis Prancūzijos teismas „dažniausiai pirmenybę teiks teismo valstybės pilietybei“.

36 Šį teiginį patvirtina atsakovės pagrindinėje byloje Teisingumo Teismui nurodyti argumentai, kad Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalyje nėra konkrečių nuostatų, reglamentuojančių dvigubos pilietybės atvejus, ir todėl kiekviena valstybė narė tokioje situacijoje taiko nacionalinę teisę pilietybės srityje. Iš Prancūzijos doktrinos ir teismų praktikos išplaukia, kad esant pilietybių kolizijai, kai viena iš šių pilietybių yra teismo valstybės pilietybė, jai teikiama pirmenybė.

37 Šiomis aplinkybėmis kyla klausimas, ar Reglamente Nr. 2201/2003 aiškiai nereglamentuojant, kaip pažymi C. M. Mesko, tokios pat dvigubos pilietybės atvejų šio reglamento 3 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti vienaip, kai abu sutuoktiniai turi abi tokias pat pilietybes, ir kitaip, kai jie turi tik vieną tą pačią pilietybę.

38 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką tiek iš vienodo Bendrijos teisės taikymo, tiek iš lygybės principo reikalavimų išplaukia, kad tuomet, kai Bendrijos teisės nuostatoje aiškiai nenurodoma valstybių narių teisė, taikoma norint nustatyti jos prasmę bei apimtį, paprastai ji visoje Bendrijoje turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą (dėl Reglamento Nr. 2201/2003 žr. 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimo *A*, C-523/07, Rink. p. I-2805, 34 punktą).

39 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalyje nėra jokios aiškios nuorodos į valstybių narių teisę, taikomą norint nustatyti tikslią su „pilietybe“ susijusio kriterijaus apimtį.

40 Be to, Reglamente Nr. 2201/2003 nėra daromas, bent jau iš principo, skirtumas atsižvelgiant į tai, ar asmuo turi vieną ar tam tikrais atvejais kelias pilietybes.

41 Taigi dvigubos tokios pat pilietybės atveju teismas, kuriame iškelta byla, negali neatsižvelgti į tai, kad suinteresuotieji asmenys turi kitos valstybės narės pilietybę, ir tokią pat dvigubą pilietybę turinčius asmenis traktuoti taip, tarsi jie turėtų tik nagrinėjančio bylą teismo valstybės narės pilietybę. Dėl to šiems asmenims, remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta pereinamojo laikotarpio nuostata dėl pripažinimo, būtų uždrausta valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisme remtis šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktu tam, kad būtų pripažinta kitos valstybės narės teismų jurisdikcija, nors jie ir turi pastarosios valstybės pilietybę.

42 Atvirkščiai, pagal minėto 64 straipsnio 4 dalį tuo atveju, kai abu sutuoktiniai turi teismo, kuriame iškelta byla, valstybės narės ir kitos valstybės narės pilietybes, minėtas teismas turi atsižvelgti į tai, jog kitos valstybės narės teismai dėl to, kad suinteresuotieji asmenys turi pastarosios valstybės pilietybę galėjo turėti jurisdikciją nagrinėti bylą pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą.

43 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad tuo atveju, kai valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teismas pagal Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 4 dalį turi patikrinti, ar kilmės valstybės narės teismas, kuris priėmė sprendimą, turi jurisdikciją pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą, ši nuostata neleidžia valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teismui abiejų sutuoktinių, turinčių tiek šios valstybės, tiek kilmės valstybės narės pilietybes, laikyti tik valstybės narės, į kurią kreipiamasi, piliečiais. Atvirkščiai, šis teismas turi atsižvelgti į tai, kad sutuoktiniai turi ir kilmės valstybės narės pilietybę, todėl šios valstybės teismai galėjo turėti jurisdikciją nagrinėti bylą.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

44 Antruoju ir trečiuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad norint nustatyti, kuris teismas turi jurisdikciją nagrinėti asmenų, turinčių tą pačią dvigubą pilietybę, santuokos nutraukimo bylą reikia atsižvelgti tik į valstybės narės, su kuria šie asmenys turi glaudžiausius ryšius, pilietybę, t. y. „veiksmingiausią“ pilietybę, ir todėl, remiantis pilietybe, vien tik šios valstybės teismai turi jurisdikciją (antrasis klausimas), ar, atvirkščiai, reikia atsižvelgti į abi pilietybes ir todėl remiantis šiuo pagrindu abiejų valstybių narių teismai gali turėti jurisdikciją, o suinteresuotieji asmenys gali pasirinkti, kurios valstybės narės teisme iškelti bylą (trečiasis klausimas).

45 C. M. Mesko ir Lenkijos vyriausybė teigia, kad sutuoktiniams turint tokią pat dvigubą pilietybę reikia taikyti veiksmingiausios pilietybės kriterijų. Šiuo klausimu C. M. Mesko, remdamasi keliomis aplinkybėmis ir ypač tuo, kad ji ir L. Hadadi nuo 1980 m. gyvena Prancūzijoje, tvirtina, kad pagrindinėje byloje Prancūzijos pilietybė yra veiksmingiausia. Ji teigia, kad abiem pilietybėms suteikus vienodą reikšmę būtų „skubama į teismą“ ir tai skatintų vieną iš sutuoktinių piktnaudžiauti skubant iškelti bylą vienos valstybės narės teisme tam, kad kitas sutuoktinis neiškeltų bylos kitos valstybės narės teisme. Lenkijos vyriausybė mano, kad šalims nereikia palikti teisės pasirinkti jurisdikciją turintį teismą, nes tai suteikia pernelyg didelę privilegiją asmenims, turintiems tokią pat dvigubą pilietybę ir jie įgyja galimybę *de facto* pasirinkti jurisdikciją turintį teismą, nors Reglamentu Nr. 2201/2003 tokia teisė nėra pripažįstama kitiems asmenims. Be to, šios vyriausybės manymu, dėl valstybės narės, kurioje sutuoktiniai jau ilgą laiką negyvena, teismų jurisdikcijos pripažinimo gali atsirasti problemų, susijusių su teismų sprendimų veiksmingumu ir nešališkumu, ir tai gali paskatinti imtis tokių piktnaudžiavimų kaip „forum shopping“.

46 Tačiau L. Hadadi, Prancūzijos, Čekijos, Vokietijos, Vengrijos, Slovakijos ir Suomijos vyriausybių, taip pat Komisijos manymu, tokios pat dvigubos pilietybės atveju

kiekvienas sutuoktinis pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą turi teisę iškelti bylą dėl santuokos nutraukimo bet kurios iš dviejų valstybių narių, kurių pilietybę turi sutuoktiniai, teisme.

47 Šiuo klausimu pirmiausia reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 pirmos konstatuojamosios dalies, šis reglamentas padeda kurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Šiuo tikslu šio reglamento II ir III skyriuose, be kita ko, nustatytos taisyklės, susijusios su jurisdikcija ir sprendimų dėl santuokos ryšių nutraukimo pripažinimu ir vykdymu.

48 Šiomis aplinkybėmis Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose numatyti keli jurisdikcijos pagrindai, tarp kurių nėra hierarchijos. Visi minėto 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti objektyvūs kriterijai yra alternatyvūs. Atsižvelgiant į šio reglamento tikslą užtikrinti teisinį saugumą, jo 6 straipsnyje iš esmės numatyta, kad šio reglamento 3–5 straipsniuose yra apibrėžta išimtinio pobūdžio jurisdikcija.

49 Darytina išvada, kad Reglamente Nr. 2201/2003 įtvirtinta jurisdikcijos paskirstymo sistema santuokos ryšių nutraukimo atveju nesiekiama užkirsti kelio keliems jurisdikcijos pagrindams. Atvirkščiai, aiškiai numatoma, kad jurisdikciją gali turėti keli teismai, tarp jų nenustatant hierarchijos.

50 Todėl, nors minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkte išvardyti kriterijai įvairiais atžvilgiais grindžiami sutuoktinių nuolatine gyvenamąja vieta, tos pačios straipsnio dalies b punkte įtvirtintas „abiejų sutuoktinių pilietybės arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, abiejų sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos“ kriterijus. Taigi, išskyrus šių dviejų valstybių narių atvejį, kitų valstybių narių, kurių pilietybę turi sutuoktiniai, teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl santuokos ryšių nutraukimo.

51 Tačiau minėto 3 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotė neleidžia padaryti išvados, kad įgyvendinant šią nuostatą galima atsižvelgti tik į „veiksmingą“ pilietybę. Kadangi pagal šią nuostatą pilietybė tampa jurisdikcijos kriterijumi, ji suteikia pirmenybę sąsajai, kuri yra nedviprasmiška ir lengvai taikoma. Joje nėra numatytas kitas su pilietybe susijęs kriterijus, pavyzdžiui, pilietybės veiksmingumas.

52 Be to, aiškinimo, kad taikant Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalį atsižvelgti galima tik į „veiksmingą“ pilietybę, negali pagrįsti šios nuostatos tikslas ar kontekstas.

53 Pirma, toks aiškinimas apribotų asmenų teisę pasirinkti jurisdikciją turintį teismą visų pirma tuo atveju, kai jie naudojasi teise į laisvą asmenų judėjimą.

54 Kadangi nuolatinė gyvenamoji vieta būtų esminė aplinkybė siekiant nustatyti veiksmingiausią pilietybę, Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose numatyti jurisdikcijos pagrindai dažnai sutaptų. Praktikoje tai reikštų minėto straipsnio 1 dalies nuostatose įtvirtintų jurisdikcijos pagrindų hierarchijos, kuri neišplaukia iš šios straipsnio dalies formuluotės, nustatymą kelias pilietybes turinčių asmenų atžvilgiu. Tačiau tik vienos valstybės narės pilietybę turintys sutuoktiniai visada galėtų iškelti bylą šios valstybės narės teismuose, net jeigu jie jau daugelį metų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos šioje valstybėje ir su ja beveik nėra realios sąsajos.

55 Antra, kadangi sąvoka „veiksminga pilietybė“ yra neaiški, reikėtų išnagrinėti daugelį faktinių aplinkybių ir tai ne visada duotų aiškų rezultatą. Darytina išvada, kad būtinybė tikrinti sąsajas tarp sutuoktinių ir atitinkamų jų pilietybių apsunkintų teismų

jurisdikcijos tikrinimą ir todėl prieštarautų siekiamam tikslui – padaryti lengvesnį Reglamento Nr. 2201/2003 taikymą, naudojant paprastos ir nedviprasmiškos sąsajos kriterijų.

56 Tiesa, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą jurisdikciją gali turėti kelių valstybių narių teismai, kai suinteresuotieji asmenys turi kelias pilietybes. Tačiau, kaip pažymėjo Komisija ir Prancūzijos, Vengrijos bei Slovakijos vyriausybės, tuo atveju, kai pagal šią nuostatą bylos būtų iškeltos kelių valstybių narių teismuose, jurisdikcijos koliziją būtų galima išspręsti pritaikius šio reglamento 19 straipsnio 1 dalyje nustatytą taisyklę.

57 Galiausiai reikia pripažinti, jog kadangi Reglamente Nr. 2201/2003 reglamentuojama tik teismų jurisdikcija, tačiau nenustatomos taisyklės dėl įstatymų kolizijos, šis reglamentas, kaip teigia C. M. Mesko, iš tiesų gali paskatinti sutuoktinius nedelsiant iškelti bylą viename iš jurisdikciją turinčių teismų, siekiant užsitikrinti materialinės teisės normų, susijusių su santuokos nutraukimu ir taikomų pagal to teismo valstybės tarptautinę privatinę teisę, privalumų. Tačiau, priešingai nei teigia C. M. Mesko, tik dėl tokios aplinkybės bylos iškėlimas jurisdikciją turinčiame teisme pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą negalėtų būti laikomas piktnaudžiavimu. Kaip matyti, be kita ko, iš šio sprendimo 49–52 punktų, bylos iškėlimas valstybės narės, kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai, teismuose, net ir nesant jokių kitų sąsajų su šia valstybe nare, neprieštarauja minėta nuostata siekiamam tikslui.

58 Šiomis aplinkybėmis į antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti taip, kad tuo atveju, kai abu sutuoktiniai turi dviejų tų pačių valstybių narių pilietybę, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą neleidžiama atmesti vienos iš šių valstybių narių teismų jurisdikcijos remiantis tuo, kad ieškovas neturi kitų sąsajų su šia valstybe. Atvirkščiai, valstybių narių, kurių pilietybę turi sutuoktiniai, teismai turi jurisdikciją pagal šią nuostatą, ir sutuoktiniai gali pasirinkti, kurios valstybės narės teisme iškelti bylą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

59 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. Tuo atveju, kai valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teismas pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 64 straipsnio 4 dalį turi patikrinti, ar kilmės valstybės narės teismas, kuris priėmė sprendimą, turi jurisdikciją pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą, ši nuostata neleidžia valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teismui abiejų sutuoktinių, turinčių tiek šios valstybės, tiek kilmės valstybės narės pilietybes, laikyti tik valstybės narės, į kurią kreipiamasi, piliečiais. Atvirkščiai, šis teismas turi atsižvelgti į tai, kad sutuoktiniai turi ir kilmės valstybės narės pilietybę, todėl šios valstybės teismai galėjo turėti jurisdikciją nagrinėti bylą.

2. Tuo atveju, kai abu sutuoktiniai turi dviejų tų pačių valstybių narių pilietybę, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą neleidžiama atmesti vienos iš šių valstybių narių teismų jurisdikcijos remiantis tuo, kad

ieškovas neturi kitų sąsajų su šia valstybe. Atvirkščiai, valstybių narių, kurių pilietybę turi sutuoktiniai, teismai turi jurisdikciją pagal šią nuostatą, ir sutuoktiniai gali pasirinkti, kurios valstybės narės teisme iškelti bylą.

Parašai.